

Marija Brajčić*

Dubravka Kušćević**

Josipa Grcić***

A child and a work of art

UDC 371.335:75 Picasso, P.

37.036(047.31)

Preliminary communication

Accepted: 8th November 2011

Confirmed: 20th February 2012

Summary: *Vividness is imminent to observing works of visual art. There is a difference between looking at reproductions and original artworks. The question that arises is: What to show to children? Some methodologists believe that not a single Art lesson should take place without the use of at least one reproduction. Art Pedagogy is unthinkable without art, because it is based on it and is its main source. Education in and through art also stimulates cognitive development and contributes to conforming to the needs of modern societies in terms of content and manner of children's learning. The aim and the objectives of this study were to examine the students' impressions of the works of artist Pablo Picasso, and to determine the children's reactions and affinities for them. The research has shown that students' react differently depending on their gender to the artworks of Cubism; in this case those of Pablo Picasso, but also that works of this artist are generally accepted. The most interesting results are found through answers to open-ended questions in which children express their opinions on works of art.*

Key words: *Art, works of art, Pablo Picasso, artistic affinities*

---

1. Uvod

Nastavni predmet Likovna kultura sastavni je dio nastave unutar osnovnoškolskog obrazovanja. Njegova važnost, a time i sam razlog uvrštavanja ovog predmeta u nastavni plan i program, proizlazi iz nekih opće prihvaćenih postavki koje će se u daljnjem tekstu navesti. Važno je ponajprije istaknuti da je čovjeku svojstveno kako verbalno, tako i ikoničko mišljenje. Poznato je kako se *snaga mozga krije u njegovoj funkcionalnoj asimetriji: lijevom polovicom mozga mislimo verbalno, a desnom ikonički, odnosno u slikama. Sposobnost spoznavanja i pamćenja umnogostručuje se ako istodobno rabimo obje polovice*

mozga, a ako u školi prevladava verbalni način mišljenja, time se sposobnosti učenika smanjuju na polovinu (Ivančević, 1997.). Upravo se u ovome očituje važnost slike, odnosno učenja ikoničkim putem.

1.1. Dijete i umjetnost – umjetničko obrazovanje

U čemu je, dakle, prednost vizualnog? Prednost slike je mnogostruko veća brzina kojom primamo informaciju te njezina jednoznačnost. Iz vizualnog jezika proizlazi govor likovne umjetničke forme. Poznavanje vizualnih jezika omogućuje komunikaciju s artikuliranim vizualnim podražajima, ponajprije s umjetničkim djelima. Pobuđujući učenikovu želju za likovnim istraživanjem, izražavanjem, za razvijanjem vizualno-likovne osjetljivosti i spontanog imaginacijskog mišljenja, razvija se likovna kultura pojedinca, a vizualni jezik prerasta u likovni te postaje sredstvom komuniciranja među ljudima. Također, likovnom izobrazbom učenici razvijaju svoju vizualnu percepciju i spoznajne vrijednosti, čime proširuju kompetencije vizualnog mišljenja. Kao što dijete učimo govoru i pismu, tako i mogućnosti njegova umjetničkog izražavanja, razumijevanja umjetnosti i razvijanja osjećaja za lijepo, ovisе o odraslima, okruženju djeteta, odnosno, mogli bismo reći, o svojevrsnom umjetničkom odgoju. Umjetnički odgoj unutar osnovnoškolskog obrazovanja podrazumijeva uvođenje djece u svijet umjetnosti, što od učitelja zahtijeva visoku likovnu i pedagošku kulturu. Odgojno-obrazovna vrijednost likovnog odgoja u cjelini ostvaruje se stvaralačkim radom samog učenika te promatranjem likovnih djela afirmiranih likovnih umjetnika. Upravo ova dva elementa tvore cjelinu odgojno-obrazovnog utjecaja. Upoznavanjem učenika s umjetničkim stvaralaštvom svog naroda, razvija se osjećaj ljubavi, ponosa i pripadnosti vlastitom narodu, a upoznavanjem učenika s brižljivo odabranima djelima svjetske umjetnosti koja su nastala u različitim razdobljima i zemljama, stvaraju u učenika osjećaje uvažavanja i poštovanja drugih naroda i kultura. Također, nastava Likovne kulture, svojim utjecajem na aktivnost djeteta, ima veliku odgojnu vrijednost na estetskom, intelektualnom i moralnom planu, a likovni pedagog, dakle učitelj, veliku ulogu u psihičkom razvoju djeteta i u otkrivanju njegovih umjetničkih sklonosti. Likovna kultura pridonosi razvoju zornog i apstraktnog načina razmišljanja prodirući maštom u znanost i razumom u stvaralaštvo. Ipak, kao osnovni zadatak nastave Likovne kulture metodičari navode razvijanje i poticanje stvaralačke sposobnosti i komunikacijski odnos djece u odnosu na likovnu kulturu.

Kao i svako nastavno područje, promatranje likovnih djela ima svoje nastavne metode. Najčešće korištena nastavna metoda u ovom konkretnom području jest kombinirana metoda. Kombinirana metoda složena je od usmenog izlaganja, razgovora i demonstracije. Samom izvođenju nastavnog

sata predstoji učiteljevo pisanje pripreme. U pripremi učitelj određuje ciljeve, odgojne i obrazovne, te predviđa organizaciju i ritam izvođenja sata, odlučuje kada će se pojedina metoda primijeniti i kako će se metode međusobno dopunjavati. Metodu usmenog izlaganja učitelj rabi kada učenike upoznaje s informacijama koje oni objektivno ne znaju, kada im određene sadržaje objašnjava ili kada provodi sistematizaciju znanja. Metoda razgovora posebno je pedagoški vrijedna jer onemogućuje učenikovu pasivnost, dapače ovom metodom učenicima budimo zanimanje za gradivo i aktiviramo ih. Razgovor omogućuje učenicima da se izraze verbalno, da riječima iskažu sve što znaju, a poticajno vođen razgovor navodi učenike i usmjerava ih prema stvaranju zajedničkih zaključaka, odnosno određenom cilju. Metoda demonstracije ima izrazito značenje u nastavi likovnog odgoja. Zornost je imanentna promatranju likovnih djela. Razlikujemo promatranje različitih reprodukcija te promatranje originalnih umjetnina. Pitanje koje nam se nameće jest: Što djeci prikazati? U određenoj djetetovoj dobi mora se voditi računa i o prikladnosti određenih sadržaja psihofizičkom razvoju djece, a izbor djela koje će učitelj prikazati nužno mora zadovoljiti ovaj kriterij. Neki metodičari smatraju kako se zapravo niti jedan nastavni sat ne bi trebao održati bez upotrebe barem jedne reprodukcije. Koju reprodukciju izabrati, ovisi o sadržaju praktičnoga rada s kojim je usklađujemo. Dobra je reprodukcija višenamjenska, ona ne služi nužno samo informiranju i estetskom doživljaju nego pomaže u stvaranju poticajnog raspoloženja za rad. Da ne bi bilo rascjepkanosti informacija koje se izlažu u uvodnom dijelu sata predviđenom za praktičan rad učenika, pojedine sadržaje iz promatranja likovnih djela potrebno je ostvarivati na posebno organiziranim satovima. Takvi satovi moraju biti ravnomjerno raspoređeni tokom cijele školske godine i povezani s praktičnim radom. Reprodukije koje učitelj rabi najčešće su plošne te trodimenzionalne reprodukcije (mulaž-skulpture) da bi zornost doživljaja bila intenzivnija. Također, učitelj se služi i fotografijom. Može se upotrijebiti i fotografija koju su snimili učenici ili učitelj za posjeta nekom kiparskom ili arhitektonskom spomeniku. Od posebne bi vrijednosti bio razgovor o viđenom neposredno nakon posjeta. Važno je istaknuti i još jedan oblik rada koji proizlazi iz redovne nastave Likovne kulture: didaktička izložba koja se postavlja u razredu na najmanje tjedan dana. Učenike treba angažirati u svim aspektima, kao i u postavljanju izložbe. Učenici također mogu napraviti izložbu vlastitih radova koju je moguće postaviti ne samo u učionici nego i u predvorju ili hodniku škole (Babić, 1978.).

Najplodonosnije bi za djecu bilo upoznavanje s originalnom umjetninom, ali najveći je problem njezina dostupnost učitelju. Budući da je prisutnost originalne umjetnine prijeko potrebna u provođenju kvalitetne nastave Likovne kulture, nužan je odlazak učenika i učitelja u galeriju, gdje će se djeca

na najbolji način upoznati s originalnim umjetninama – slikama i kipovima. Upravo iz te nužnosti za upoznavanjem umjetnina izvan školske ustanove, dolazimo do pojma ekskurzije kojim ne podrazumijevamo samo odlazak iz mjesta stanovanja nego sve izvanučioničke nastavne oblike. Kada se učenici susretnu s umjetninama u njihovom stvarnom, realnom okruženju, doživljavaju ih potpunije nego pri upoznavanju s njihovim reprodukcijama, koliko god one kvalitetne bile. Djeci je iznimno važan i sam put kao i posjet galeriji ili muzeju. On, naravno, mora biti pomno isplaniran, a time podrazumijevamo upoznavanje učenika s reprodukcijama umjetnina koje će vidjeti pri svome posjetu kao i verbalna objašnjenja o viđenom. Učinak „prepoznavanja“ koji se javlja pri susretu učenika s originalnom umjetninom pojačat će doživljaj djece. Osim posjeta galeriji i muzeju, učenici se na još neke načine mogu upoznati s originalnim umjetničkim djelima. Misli se pritom ponajprije na promatranje značajnih spomenika kulture, arhitektonskih i kiparskih djela te posjete ateljeima umjetnika. Vidljivo je, dakle, da nam se u nastavi Likovne kulture pruža obilje mogućnosti za upoznavanje učenika s vrijednim djelima umjetnika razvijajući pritom njihov interes za likovnu umjetnost. Dobro je, također, pri posjetima koristiti praktični rad učenika.

Sposobnosti gledanja, proučavanja, kreativnost i stvaralaštvo nisu potrebni samo umjetnicima nego su sastavni i neophodan dio svakog čovjeka, ono što ga oplemenjuje i čini posebnim. Pružanjem mogućnost djeci da iskuse svo bogatstvo svijeta u kojem žive, oplemenjuje ih i potiče na vlastiti „duhovni rast“. Umjetnost je važna, svakodnevna aktivnost djece. Ona je njihov „jezik“, način na koji vide svijet i promišljaju o njemu. Pablo Picasso je jednom prilikom rekao: „Sva djeca su umjetnici. Problem je u tome kako da ostanu umjetnici i onda kada odrastu.“ Upravo je u ovoj njegovoj rečenici izražena potreba za likovnim odgojem djece. Iako svi učenici, pa ni uz stalno umjetničko obrazovanje, neće postati likovnim umjetnicima, to ne umanjuje važnost istog, jer uspješno likovno izražavanje gotovo je podjednako bitno kao i razumijevanje i vrednovanje likovnog izraza drugih.

2. Istraživanje

Polazeći od navedenih postavki i razmatranja o sklonostima djece osnovnoškolske dobi prema likovnim djelima, a u ovom radu djelima Pabla Picassa, provedeno je istraživanje među učenicima splitske Osnovne škole „Marjan“ u lipnju 2010. godine. Istraživanjem se željelo utvrditi kako učenici nižih razreda osnovne škole doživljavaju djela Pabla Picassa. Pitanja su usmjerena isključivo na njihov doživljaj djela. U istraživanju je sudjelovalo 195 učenika, od toga 90 učenika i 105 učenica.

2.1. Problem istraživanja

Cilj rada jest utvrditi reakcije i sklonosti djece prema djelima likovnog umjetnika Pabla Picassa.

Zadaci rada jesu: istražiti kako djeca mlađe osnovnoškolske dobi poimaju umjetnička djela kubizma te moguće razlike u shvaćanju i doživljavanju izabranih djela Pabla Picassa među učenicima i učenicama.

2.2. Hipoteze

Na temelju prethodno iznesenog postavljene su sljedeće hipoteze:

1.) S obzirom na spol pokazat će se određene razlike u stavovima između učenika i učenica.

2.) Ukupni rezultati vezani uz prihvaćenost i pozitivan stav prema djelima umjetnika Pabla Picassa bit će pozitivni.

2.3. Metodologija istraživanja

2.3.1. Uzorak ispitanika i prikupljanje informacija

Istraživanje je provedeno među učenicima splitske Osnovne škole „Marjan“ i obuhvatilo je po tri razredna odjeljenja učenika drugog, trećeg i četvrtog razreda. Uzorak je heterogen u smislu promatranih i proučavanih varijabli. Ukupan broj ispitanika jest 195, od toga 90 učenika i 105 učenica, što je za ovu vrstu istraživanja reprezentativan uzorak.

Prikupljanje podataka provedeno je putem anonimnog anketnog upitnika koji je kombinacija upitnika zatvorenog i otvorenog tipa, budući da se sastojao od dvaju pitanja zatvorenog i jednog pitanja otvorenog tipa. Upitnik je sadržavao operacionalizirane relativne indikatore i varijable predmeta istraživanja. U upitniku su upotrijebljena pitanja dihotomnog tipa te ona višestrukog izbora. Važno je istaknuti da su kod pitanja višestrukog izbora, umjesto ponuđenih odgovora, stavljeni simboli pojedinih raspoloženja (sretno, ravnodušno i tužno) ponajprije zbog toga što se istraživanje provodilo među učenicima ranije školske dobi, od kojih je većini upravo ovo istraživanje bilo prvo u kojem su sudjelovali te zbog toga što bi ih veća količina teksta odbila od rješavanja i povećala mogućnost nasumičnog odgovaranja na pojedina pitanja. Pri provođenju istraživanja učenicima je uz svako pitanje pruženo dodatno objašnjenje zbog njihove dobi. Istraživanje se provodilo tako da se učenicima projektorom najprije prikazivala određena slika, nakon čega bi počeli ispunjavati anketni upitnik. Ukupan broj anketnih upitnika bio je devetsto sedamdeset i pet (975). Pri početnom ispunjavanju istraživači su usmjeravali učenike kako ispuniti upitnik, a nakon toga

učenici su samostalno ispunjavali upitnike nakon prikazivanja svake pojedine slike. Analiza upitnika pokazala je da su učenici odgovorno i za svoju dob iznenađujuće savjesno pristupili ispunjavanju svojih upitnika, jer su sve ankete bile ispravne, odnosno nijedan upitnik nije bio isključen iz obrade.

2.3.2. Obrada podataka

Obrada podataka provedena je u statističkom programu SPSS-13 (Statistical Package for the Social Sciences), a pritom je rabljen statistički postupak Hi-kvadrat test.

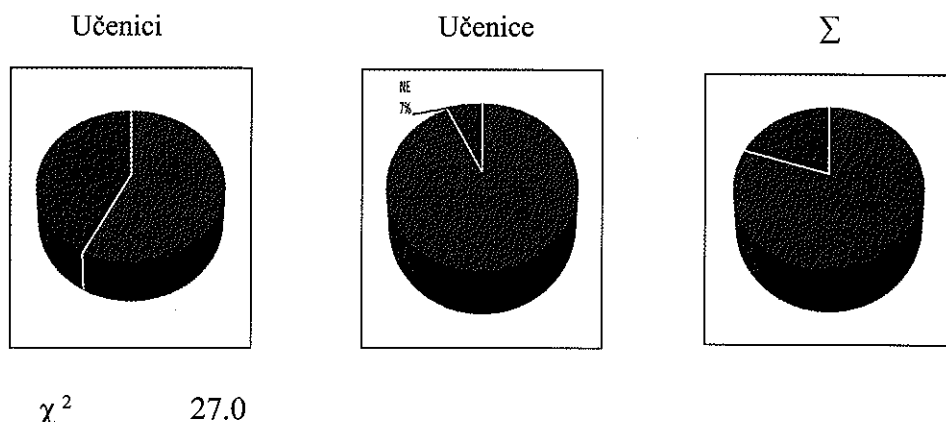
2.3.3. Rezultati i rasprava

Slika 1. Pablo Picasso: „Žena koja plače“

Pitanje br. 1: Prepoznaješ li što prikazuje ova slika?

	Učenici	Učenice	Σ
Da	63	89	152
Ne	32	11	43
Σ	95	100	195

Iz tablice je vidljivo da se ispitanici (učenici i učenice) statistički najznačajnije razlikuju u procjeni. Naime, ispitanice su se u daleko većem postotku (93%), za razliku od ispitanika (64%), izjasnile da prepoznaju što slika prikazuje. Niječan odgovor na navedeno pitanje dalo je 7% učenica i 36% učenika. Iz ovoga je očito da su učenice znatno sklonije zapažanju motiva na slici. Učenicima koji su potvrdno odgovorili na postavljeno pitanje omogućeno je da, ako oni to žele, odgovore na potpitanje o tome što na prikazanoj slici vide:

Učenice

- čovjeka koji drži masku
- ženu koja je sredena i jede
- ženu koja je nesretna i više
- glavu čovjeka
- lice žene
- neobičnu sliku
- maskiranog čovjeka koji nešto jede
- grize papir na kojem nešto piše
- slika ima lijepe, tople boje
- slika mi je lijepa

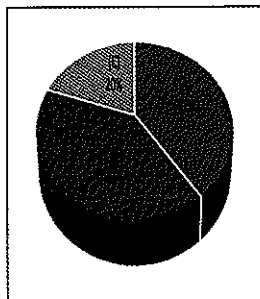
Učenici

- ženu s maskom
- uplašenu ženu
- ženu koja radi nešto s papirom
- ženu sa šeširom koja jede
- ženu u oklopu
- ženu koja grize papir
- ženu koja je obložila usta papirom
- ženu sa šeširom i maskom
- tužnog čovjeka koji u ustima ima šibice
- čovjeka pod maskom
- baku koja jede

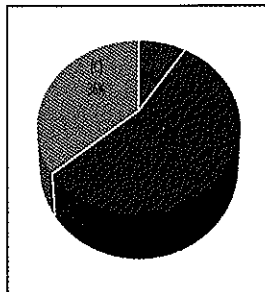
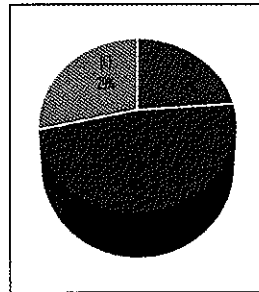
Pitanje br. 2: Kakav dojam na tebe ostavljaju boje na slici?

	Učenici	Učenice	Σ
(A) 😊	40	10	45
(B) 😐	39	54	88
(C) ☹️	16	36	62
Σ	95	100	195

Učenici

Učenice

 Σ

χ^2	26.16
----------	-------

Iz prethodne tablice vidljivo je da se učenici i učenice statistički najznačajnije razlikuju u doživljavanju prikazane slike. Naime, učenice su se u visokom postotku (50%) izjasnile kako boje na prikazanoj slici u njima izazivaju pozitivne, sretne emocije, a učenici su se za iste izjasnili u zamjetno nižem postotku (18%). Na odgovor (B) koji podrazumijeva neutralne osjećaje izjasnilo se 73% učenika i 43% učenica, a za odgovor (C) pod kojim se podrazumijeva da boje na slici izazivaju negativne emocije izjasnilo se 9% učenika i 7% učenica. Iz ovoga je razvidno kako učenice u mnogo većem postotku, za razliku od učenika, pozitivno doživljavaju boje na prikazanoj slici.

Učenice

(A) 😊

- Ova slika me čini veselom zbog svojih veselih boja.
- Osjećam se sretno zbog boja, crta i neobičnog motiva.
- Slika ima lijepu, tople boje.
- Slika mi je lijepa.

(B) 😐

- Slika mi je malo čudna pa se zbog toga ne osjećam ni veselo ni tužno.
- Slika mi je zanimljiva, ali mi je previše zelene boje i malo je nerazumljiva.
- Slika mi izgleda čudno.
- Na slici je lice kao od leda i zbog toga se ne osjećam ni sretno ni tužno.

(C) ☹️

- Osjećam se tužno, jer ova slika predstavlja tugu jednog čovjeka.
- Slika mi izgleda tužno i zato sam tužna.
- Osjećam se uplašeno, bojim se čovjeka na slici.
- Boje su hladne i oči čovjeka su tužne.
- Slika mi je tužna.
- Boje su mi obične, slika mi nije lijepa.
- Čovjek mi izgleda kao izvanzemaljac koji je tužan i ima čudne uši.

Učenici

(A) 😊

- Sretan sam zbog svijetlih boja.

(B) 😐

- Ne razumijem što slika prikazuje.
- Previše je crne, smeđe i sive boje, a premalo toplih boja.
- Boje mi se ne sviđaju.
- Lice na slici mi je strašno ružno.
- Slika mi je čudna.

(C) ☹️

- Tužan sam jer slika prikazuje ženu koja plače.
- Čovjek je tužan.
- Slika mi je strašna.
- Boje su tamne i žena na slici je jako ružna jer izgleda kako žena plače
- Lice na slici je tužno.
- Žena na slici je tužna.
- Ne sviđa mi se ni boja ni slika.

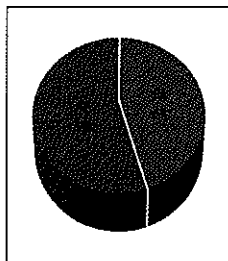
Slika 2. Pablo Picasso: „Ma Jolie“

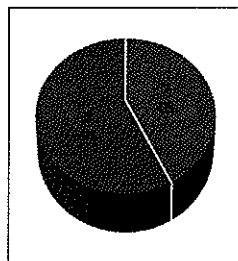
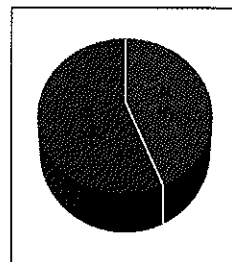
Pitanje br. 2: Prepoznaješ li motiv na slici?

	Učenici	Učenice	Σ
Da	45	48	93
Ne	50	52	102
Σ	95	100	195

Učenici

Učenice

 Σ

χ^2	1.08
----------	------

Iz tablice je vidljivo kako se ispitanici gotovo identično izjašnjavaju o ovome pitanju. Čak 45% učenika i 43% učenica potvrdno je odgovorilo na postavljeno pitanje, a za odgovor "ne" odlučilo se 57% učenica i 55% učenika. Također, može se zamijetiti kako su i učenici i učenice međusobno podijeljeni glede doživljavanja onoga što slika prikazuje. Ispitanici su se na sljedeći način izjasnili o svom doživljaju motiva:

Pojasni riječima!

Učenice

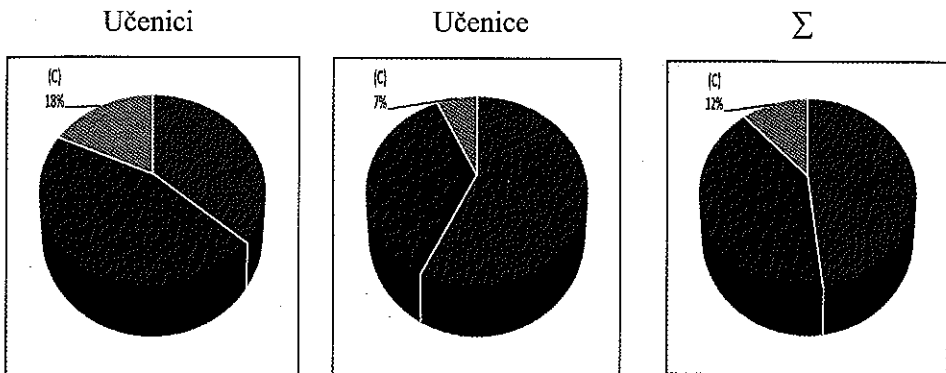
- Vidim nešto neobično.
- Vidim grad.
- Vidim neka slova.
- Vidim geometrijske likove i nekakve trokute.
- Slika je puna likova i podsjeća me na piramidu.
- Vidim okrutnost i nemilost.
- Na slici je neki čovjek.
- Vidim trokut i dijelove trokuta.
- Slika prikazuje more, kuće, brodove, kao riva u prošlosti.
- Vidim grad.

Učenici

- Vidim čovjeka s jednom nogom.
- Vidim tajanstvenu kartu koja prikazuje život nekih ljudi.
- Vidim put i stare kuće.
- Vidim razne plohe.
- Vidim neke piramide, kocke i trokute.
- Slika je umjetna.
- Vidim puzzle.

Pitanje br. 3: Kakav dojam na tebe ostavlja slika?

	Učenici	Učenicice	Σ
(A) 😊	34	55	89
(B) 😐	45	35	80
(C) ☹️	16	10	26
Σ	95	100	195

χ^2	16.08
----------	-------

Iz tablice je vidljivo kako se ispitanici razlikuju u procjeni, ali ipak ne značajno. Odgovor (A) na pitanje dalo je 57% učenica i 36% učenika, što predstavlja zamjetnu razliku, a za odgovor (B) odlučilo se 45% učenika i 36% učenica, što ne predstavlja veću razliku u doživljavanju slike koja je prikazana. Odgovor (C) na postavljeno pitanje dalo je 18% učenika i 7% učenica. U prosjeku većina ispitanika pozitivno doživljava boje na slici. Slijede ih ispitanici koji su neodlučni o dojmu koji boje ostavljaju na njih, a tek potom oni koji negativno doživljavaju boje na slici, njih je 12%.

Pojasni riječima!

Učenice

(A) 😊

- Slika mi je posebna jer je puna likova, premda su u nekim kutovima boje pretamne.
- Slika mi je zanimljiva i moram je mnogo puta gledati da bih shvatila što prikazuje.

(B) 😐

- Slika mi izgleda čudno.
- Boje nisu ni svijetle ni tamne.
- Slika je puna ravnih crta.

(C) ☹️

- Tužna sam jer slika na mene ostavlja dojam pustinje pune piramida.
- Sve mi izgleda razoreno i napušteno.
- Boje su tužne.

Učenici

(A) 😊

- Slika mi je super.
- Sviđa mi se slika jer treba odgonetnuti što prikazuje.
- Sviđa mi se jer prikazuje razne pomiješane plohe.
- Boje i slika su mi dobre.

(B) 😐

- Ima puno crne boje.
- Samo su tamne boje.

(C) 😐

- 0

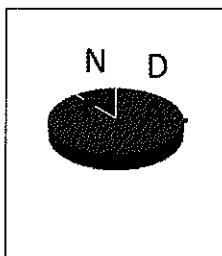
Slika 3. Pablo Picasso: „Guernica“

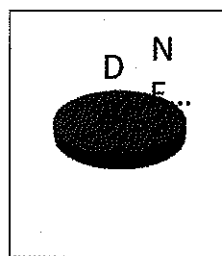
Pitanje br. 1: Prepoznaješ li što prikazuje ova slika?

	Učenici	Učenice	Σ
Da	85	100	185
Ne	10	0	10
Σ	95	100	195

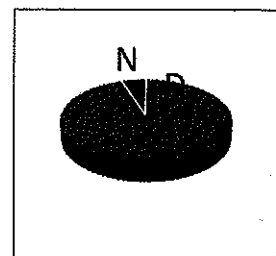
Učenici

Učenice

Σ

χ^2

45.632

Iz tablice je vidljivo da se ispitanici (učenici i učenice) statistički ne razlikuju značajno u procjeni. Naime, potvrdno je odgovorilo čak 100% učenica i 89% učenika. Negativan odgovor dalo je 11% učenika, a ni jedna učenica nije nižečno odgovorila (0%). Iz ovoga je razvidno da i učenici i učenice u velikoj

mjeri prepoznaju što prikazuje slika koju gledaju. U potpitanju učenici navode što prepoznaju kao motiv ili motive:

Učenice

- životinje
- neobične ljude, životinje i njihove glave
- magarce
- magarca, svijeću i oko
- puno životinja
- životinje i ljude u mraku
- ljude i životinje
- mrtve i bolesne ljude

Učenici

- ljude i zmaja
- ljude i životinje
- životinje
- glave
- bika, krave i konje

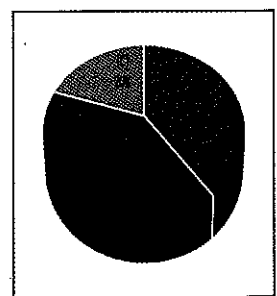
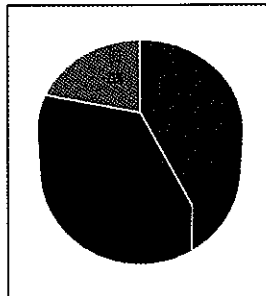
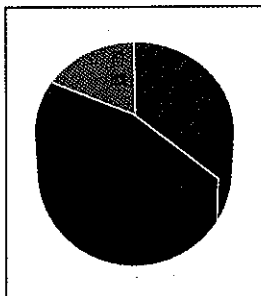
Pitanje: Kakav dojam na tebe ostavlja ova slika?

	Učenici	Učenice	Σ
(A) 😊	38	48	86
(B) 😐	45	32	77
(C) ☹️	12	20	32
Σ	95	100	195

Učenici

Učenice

Σ

χ^2	6.0
----------	-----

Iz tablice je vidljivo kako su ispitanici o ovom pitanju podijeljeni između dvije opcije: 40% ih se izjasnilo kako slika ostavlja pozitivan dojam na njih, a isti udio ispitanika izjasnio se kako je njihov stav neutralan. Rezultati ovisno o spolu bili su sljedeći: 43% učenica pozitivno se očitovalo o dojmu koji slika na njih ostavlja, a u učenika je taj udio bio nešto manji i iznosio 36%. Neutralan stav iznijelo je 45% učenika i 36% učenica, a za negativan stav odlučilo se 21% učenica i 18% učenika.

Pojasni riječima!

Učenice

(A) 😊

- Slika mi se sviđa jer ima mnogo životinja.
- Sviđa mi se zbog boja.
- Sviđa mi se jer ima puno stvari.

(B) 😐

- Ne može se baš prepoznati što je na slici.
- Neki dijelovi slike mi nisu baš razumljivi.

(C) ☹️

- Slika mi je tužna jer vidim nesretne duše i ljude koje ne mogu mirno živjeti.
- Vidim ljude koji dozivaju u pomoć.
- Tužan sam jer slika prikazuje rat.
- Sve je tamno.
- Tužan sam jer slika prikazuje glave koje su u mračnoj tamnici.
- Boje nisu zapanjujuće, a ljudi i životinje su preplašeni, kao da bježe od požara.
- Vidim tugu na slici.
- Slika prikazuje rat.
- Nema lijepih boja.

Učenici

(A) 😊

- Slika ima dobre boje.
- Slika mi je smiješna.
- Svaki je lik pomiješan.

(B) 😐

- Ne prepoznajem što je na slici, čudna je.
- Slika ima puno glava bez tijela, ali je jako zanimljiva.
- Premalo je boja.

(C) ☹️

- Slika ne prikazuje nešto veselo i jako je čudna.
- Tužna mi je jer vidim glave po podu.
- Ljudi i životinje se boje nečega i zato mi se slika ne sviđa.
- Na slici su razni oblici lica.

3. Zaključna razmatranja

Cilj i zadaci ovog rada bili su ispitati dojmove učenika o djelima likovnog umjetnika Pabla Picassa te utvrditi reakcije i sklonosti djece prema njima. Istraživalo se kako djeca ranije osnovnoškolske dobi poimaju moderna umjetnička djela te razlike u shvaćanju i doživljavanju izabranih djela Pabla Picassa među učenicima i učenicama, odnosno utjecaj varijable spola na oblikovanje stavova.

Prva je hipoteza, koja pretpostavlja razlike s obzirom na spol ispitanika, potvrđena, jer su se pokazale razlike prema spolu na najvišoj razini značajnosti, posebice u interpretaciji prve slike, kod druge na nešto manjoj razini značajnosti te kod treće na najmanjoj. Unatoč tomu, može se utvrditi da učenici ovisno o spolu različito reagiraju na likovna djela kubizma, a u ovom slučaju djela Pabla Picassa. Također je potvrđena hipoteza da će djeca prihvaćati djela ovog umjetnika.

U ovom istraživanju najzanimljivije rezultate dala su pitanja otvorenog tipa, odgovarajući na koje djeca izražavaju svoje doživljaje likovnih djela. Iz

tih je reakcija vidljivo da gledanje umjetničkih djela u djece izaziva različite osjećaje te dolazi do izražaja subjektivnost u promatranju. Zadatak je učitelja da pri predstavljanju likovnog djela upozori na objektivne aspekte slike te prepoznavanjem likovnih elemenata i kompozicijskih načela približi djeci estetiku koja se ne iskazuje putem motiva. Naprotiv, treba ih poučiti da je motiv samo sredstvo kojim umjetnik izražava svoje shvaćanje i doživljaj svijeta oko sebe.

Likovna umjetnost ranijih razdoblja bila je više ili manje figurativna umjetnost. Problem se javlja u dvadesetom stoljeću kada se moderna umjetnost počinje kretati sasvim drugim putovima. Pablo Picasso i George Braque razbijaju realnost i na slici počinju udruživati poglede različitih zornih kutova, Vasilij Kandinski negira figurativnost i slika apstraktnu sliku, Jackson Pollock odbacuje kist i boju polijeva po platnima, Lucio Fontana platna reže nožem, itd. Uza sve to, šezdesetih godina dvadesetog stoljeća javlja se tzv. *konceptualna umjetnost*. Ona, umjesto likovnog izraza, naglašava ideju umjetnika. Odjednom u galeriji više nije moguće vidjeti likovno djelo u klasičnom smislu nego samo predstavljanje ideja. Sve se više počinju uvažavati hibridni likovni smjerovi kao npr. performansi, tjelesna umjetnost (eng. Body Art), instalacija. Osamdesetih godina javlja se postmodernistička umjetnost koja ruši pravila i ustaljene načine likovnog izražavanja. Postmodernistički umjetnik upotrebljava sve moguće ne-likovne pristupe, svjesno ruši stoljećima stare principe i željezna pravila (Župančić, 2001: 273).

Likovna pedagogija nezamisliva je bez likovne umjetnosti, jer se ona na njoj zasniva i ona je njezin osnovni izvor. Likovna djela primjerena didaktičkim primjenama na različitim stupnjevima odgoja moraju biti na dovoljno visokoj razini kvalitete, ali je značajna i njihova sadržajna primjerenost koja ovisi o dobi djeteta i vrijedi za umjetnost svih razdoblja. Iako pojedina djela moderne umjetnosti nisu primjerena prikazivanju djeci, pogotovo rane dobi, suvremena je umjetnost u svojoj osnovi i dalje pozitivno usmjerena i vrijedna općeg interesa.

Uključivanje djece u umjetničke procese, uz istodobno ugrađivanje elemenata njihove vlastite kulture u obrazovanje, razvija u svakom pojedincu smisao za stvaralaštvo i inicijativu, bogatu imaginaciju, emocionalnu inteligenciju, sposobnost kritičkog razmišljanja, smisao za samostalnost te slobodu mišljenja i djelovanja. Odgoj za i kroz umjetnost također potiče kognitivni razvoj i pridonosi da ono što i kako učenici uče odgovora potrebama modernih društava u kojima žive.

Literatura

1. Babić, A. (1978.): *Promatranje likovnih djela u osnovnoj školi*, Zagreb: Školska knjiga.
2. Cohen, L., Lauren, Morrison, K. (2007.): *Metode istraživanja u obrazovanju*, Jastrebarsko: Naknada Slap.
3. Ivančević, R. (1997.): *Likovni govor*, Zagreb: Profil.
4. Lucie-Smith, Edward (2003.): *Vizualne umjetnosti dvadesetog stoljeća*, Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga. Morrison, K. (1993.): Developing reflective practice in higher degree students through a learning journal. *Studies in Higher Education* 21 (3):317-332.
5. Patton, M. Q. (1990.): *Qualitative Evaluation and Research Methods*, Newbury Park, London, New Delhi: SAGE Publications.
6. Peić, M. (1979.): *Pristup likovnom djelu*, Zagreb: Školska knjiga.
7. Read, H.(1974.): *A concise History of Modern Painting*, London: Thames and Hudson LTD.
8. Duh, M. (2009.): *Likovno-oblikovne strategije predškolske djece*, Znanstvena monografija: *Interdisciplinarni pristup učenju – put ka kvalitetnijem obrazovanju djeteta 2009*. Učiteljski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Hrvatska i Pedagoški fakultet Sveučilišta u Mariboru, Slovenija.
9. Župančić, T., Duh, M. (2009): *Likovni odgoj i umjetnost Pabla Picassa. Likovno-pedagoški projekt u Dječjem vrtiću Opatija*. Dječji vrtić Opatija.
10. Župančić, T. (2009.): *Suvremena umjetnost i njena pedagoška vrijednost*, Znanstvena monografija: *Interdisciplinarni pristup učenju – put ka kvalitetnijem obrazovanju djeteta 2009*. Učiteljski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Hrvatska i Pedagoški fakultet Sveučilišta u Mariboru, Slovenija, 271-281.

Marija Brajčić*
 Dubravka Kuščević**
 Josipa Grcić***

Il bambino e l'opera d'arte – Pablo Picasso

UDK 371.311.5:792
 Stručni članak

Primljeno: 27. 11. 2011.
 Prihvaćeno: 20. 2. 2012.

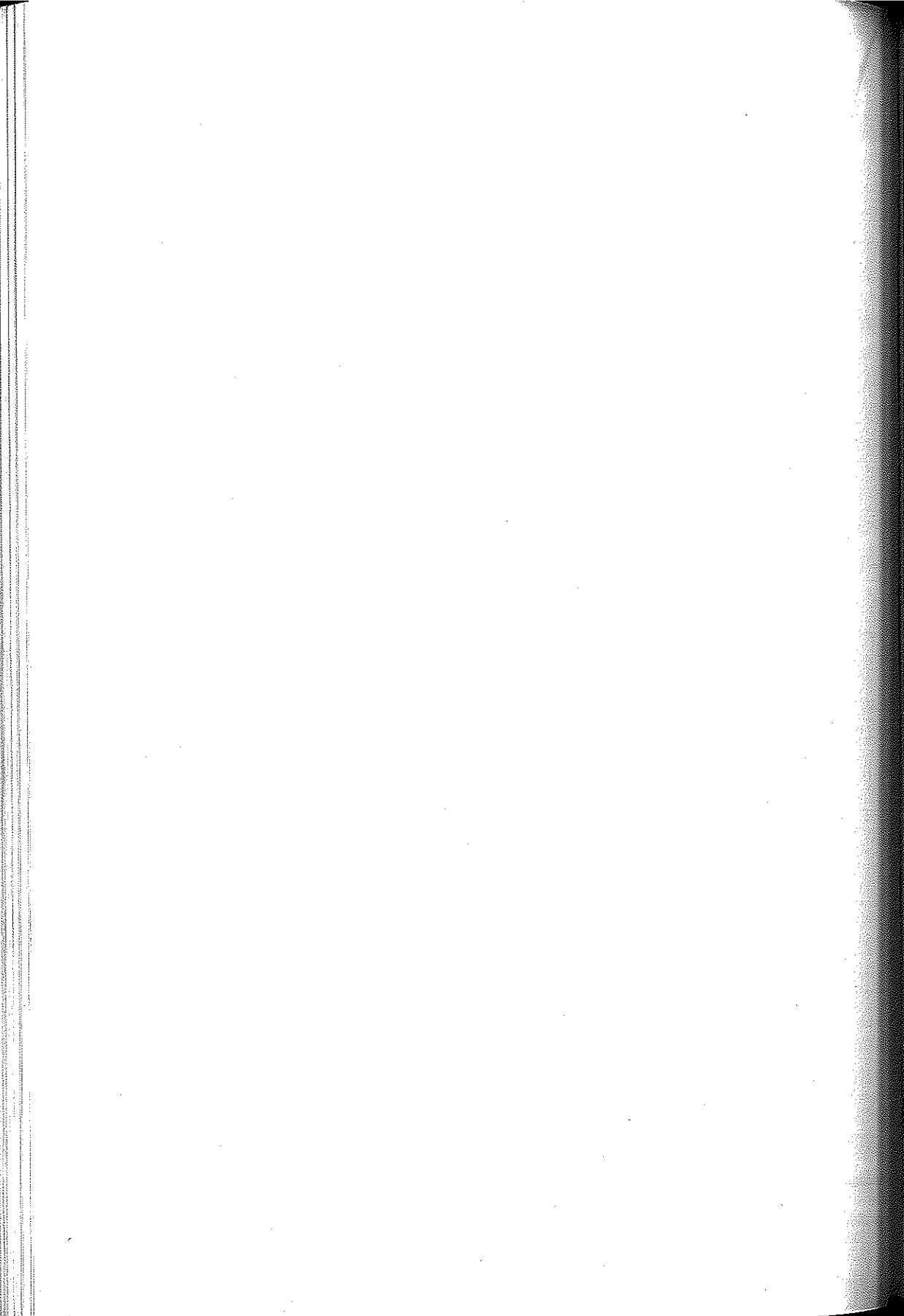
Riassunto: *L'attenzione è insita nella contemplazione delle opere d'arte. Possiamo differenziare tra la contemplazione di riproduzioni e quella di opere d'arte originali. La domanda che si impone da sé è la seguente: Cosa mostrare ai bambini? Alcuni metodologici ritengono che in realtà nessun'ora di educazione artistica dovrebbe tenersi senza ricorrere almeno a una riproduzione di un'opera d'arte. La pedagogia dell'arte è impensabile senza l'arte stessa in quanto è fondata su di essa ed è la sua fonte principale. L'educazione per e attraverso l'arte stimola anche lo sviluppo cognitivo e contribuisce al fatto che quello che gli alunni apprendono (e come lo apprendono) corrisponde ai bisogni delle società moderne in cui vivono. Lo scopo e gli obiettivi di questo lavoro erano quelli di capire le impressioni degli alunni circa le opere del pittore Pablo Picasso analizzando le reazioni e le affinità riguardo a quelle opere. Le ricerche hanno dimostrato che gli alunni e le alunne reagiscono in maniera differente alle opere cubiste, nella fattispecie a quelle di Pablo Picasso, ma anche che in generale accettano di buon grado le opere del pittore in questione. I risultati più interessanti sono stati ottenuti con le domande a risposta aperta in cui i bambini hanno avuto modo di esprimere i propri giudizi sulle opere d'arte viste.*

Parole chiave: *Educazione artistica, opere d'arte, Pablo Picasso, affinità artistiche.*

*dr. sc. Marija Brajčić
 Filozofski fakultet u Splitu
 **mr.sc. Dubravka Kuščević
 Filozofski fakultet u Splitu
 ***Josipa Grcić, mag. prim. obr.

*Marija Brajačić, Ph.D.
 The Faculty of Philosophy in
 Split
 **Dubravka Kuščević, M.A.
 The Faculty of Philosophy in
 Split
 ***Josipa Grcić, Master of
 Primary Education

*dr. sc. Marija Brajčić
 Facoltà di Lettere e Filosofia,
 Spalato.
 **mr.sc. Dubravka Kuščević
 Facoltà di Lettere e Filosofia,
 Spalato
 ***Josipa Grcić, mag. prim. obr.

Željana Lažeta*

Dramskim igrama i vježbama do igrokaza

UDK 371.311.5:792
Stručni članak

Primljeno: 27. 11. 2011.
Prihvaćeno: 20. 2. 2012.

Sažetak: Ovo izlaganje rezultat je rada učenika u izvannastavnim aktivnostima. Sudjelovali su učenici lutkarske i dramske grupe. Želja nam je ovim primjerom upozoriti na izvanredne mogućnosti koje nam pruža učestala primjena dramskih igara i vježbi, kako u izvannastavnim područjima, tako i u nastavi. Dramska igra omogućuje potpunu angažiranost učenika, otkriva im njihove talente pa postaju svjesniji svojih sposobnosti i kreativnog izražavanja, upućuje ih na suradnju s ostalim učenicima, razvija kolektivni duh te sposobnost argumentirane kritičke analize kako svog, tako i tuđeg rada. Pritom im je sama igra zanimljiva, uče se izražavati riječju, pokretom i zvukom. Sadržaju pristupaju doživljajem koji zatim pokušavaju na različite načine izraziti, tako da samu riječ obogaćuju pokretom ili zvukom te im ona postaje bliska i lako razumljiva. Ovdje je prikazan samo jedan način upotrebe dramskih igara, i to pri stvaranju igrokaza od same ideje do cjelokupne realizacije. Ove igre i vježbe, kao i mnoge druge, mogu dobro poslužiti i u redovnoj nastavi te ju tako učiniti dinamičnijom i zanimljivijom.

Ključne riječi: *dramska igra i vježba u izvannastavnim aktivnostima, izražavanje riječju, pokretom i zvukom.*
